

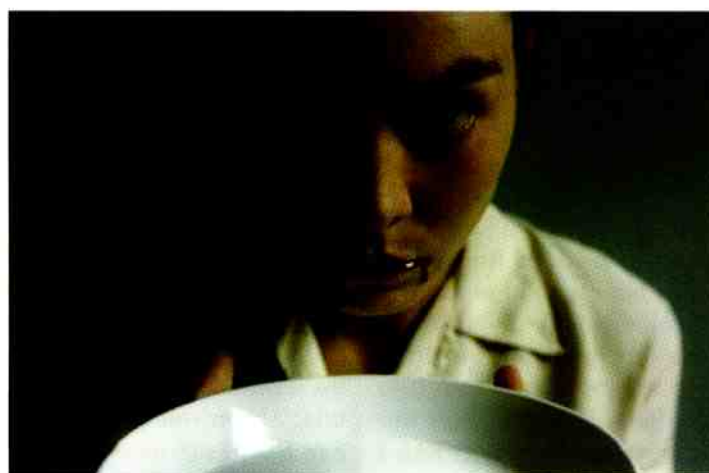
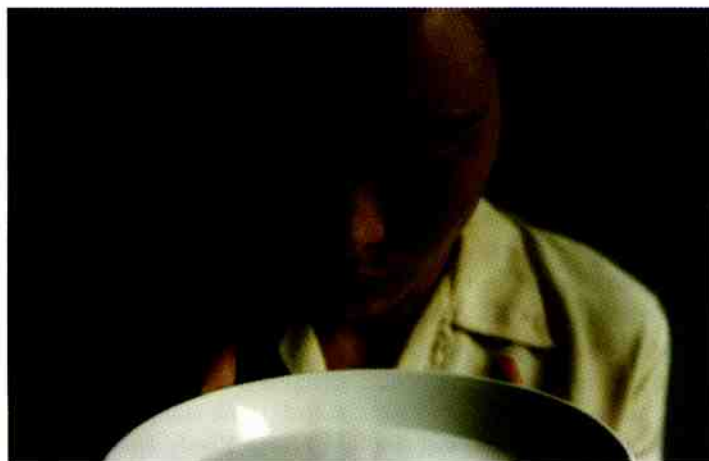
I begynnelsen var Lilit

Lilit var enligt judisk tradition Adams första hustru som vägrade vara honom underdånig. Hon lämnade honom och parade sig med allehanda demoner och blev moder till häxor, varulvar och vampyrer. I *Bibeln* omnämns Lilit endast i förbigående, i Jesaja 34:14, som en ond ande omgiven av shakaler och gastar i öknen. I den nya engelska bibelöversättningen är hennes namn ersatt med *nighthjar*, nattskär-ra. Lilit var den första litterära vampyren. Jag ska sedermera ge exempel på hennes sentida döttrar i skräcklitteraturen. I den judiska traditionen ansågs hon vara speciellt farlig för barn, som hon stal och drack blod av. Denna bild av den onda modern, hon som hellre suger livet ur sina barn än att ge dem föda upprepas i Bram Stokers klassiska vampyroman *Dracula* där den vampyriserade Lucy Westenra ertappas med ett barn som hon sugit blod av. Lucys aptit på blod har väckts av den odöde Dracula, som planerar att erövra England. Hon har många medsystrar i det sena 1800-talets litteratur. En av dessa är den odöda kurtisanen Clarimonde i Theophile Gautiers novell "Den döda älskarinnan". Clarimonde förför med lätthet den unge prästen Romauld och dricker hans blod. Till det yttre är hon en vacker adelsdam som lever i lyx och överflöd. Romaulds biktfar bringar dock ett slut på hennes existens med vigvatten och utropar "Aha, där är du, din djävul, din skamlösa sköka som dricker blod och guld!" Denna bild av den fatalt blod- och rikedomstörstande kvinnan var vanlig i dåtidens litteratur. Hon kan ha uppstått som en reaktion på the New Woman, som den tidens feminist kallades. Eftersom männen kan ha upplevt det hotfullt att deras fruar började frigöra sig är det inte konstigt att dessa kvinnor demoniserades och i litterär form förvandlades till bokstavligt utsu-

gande figurer. Vampyrkvinnan blir extra hotfull då hon faktiskt penetrerar sina offer med tänderna, och därmed blir en fallisk, androgyn varelse. Hennes blodshunger blir en metafor för sexuell lösläpphet. Mina, den andra kvinnliga huvudpersonen i *Dracula* skriver "Jag tror "de frigjorda kvinnorna" skulle chockats över vår aptit. Män är mer toleranta, tack och lov!" Den litteratur som skrevs under denna tid tyder på att hon hade fel.

Den första lesbiska vampyren var Sheridan Le Fanus Carmilla i novellen med samma namn. Denna blir vän med den unga Laura. Laura både skräms och blir attraherad av sin nya väninna. Carmilla är en ovanlig vampyr, som visar medlidande med sina offer, men ändå dricker deras blod och blir i slutändan deras död. Carmilla och Lauras relation präglas av de sadomasochistiska drag som relationen vampyr-offer har i skräcklitteraturen. Carmilla suger bokstavligt talat livet ur Laura, som både njuter och plågas av detta. Carmillas hotfulla sexualitet gör att hon upplevs som djurisk. Hon visar sig för Laura dels som ett kattliknande odjur och dels om en vacker kvinna. Carmilla berättar för Laura om "en grym kärlek, en besynnerlig kärlek som nästan krävde mitt liv. Kärleken kräver sina offer. Inga offer utan blod." Denna kärlek förvandlade Carmilla till vampyr, och hon älskar Laura med samma "besynnerliga", dvs lesbiska kärlek. Carmilla blir sinnebilden för den lesbiska kvinnan som hon kanske tedde sig för dåtidens man, främmande, hotfull och djurisk. Laura räddas dock från henne av sina råddiga släktingar, som förgör Carmilla. Detta öde drabbade alltid den kvinnliga vampyren i 1800-talets skräcklitteratur. Hennes aptit på blod kunde bara belönas med döden.

Under 1800-talet var vampyren generellt

Pernilla Carlsson, överst *utan titel #2*; Ovan *utan titel #1*, 1994.

sett en hotfull gestalt som måste dödas. Under 1900-talet har vampyren gått från att vara ett hot till en antihjälte och något av en modern ikon. Anne Rice har med sin roman *En vampyrs bekännelse* förmått ge vampyren ett mer "mänskligt" ansikte. En av hennes huvudpersoner, Louis, är en mycket sympatisk tvivlare och sökare som många borde kunna identifiera sig med. Kvinnorna i Rices romanserie förhåller det sig dock annorlunda med. En av dem är t ex den förföriska barnvampyren Claudia, en annan är vampyren Lestats törstiga mor Gabrielle. Claudia dör en andra gång i slutet av den första romanen och Gabrielle har en förhållandevis tillbakaskjutet roll. Den främsta av Rices vampyrkvinnor är Akasha, vampyrernas urmoder, som i livet var egyptisk drottning. I vampyrkrönikans tredje del *De fördömdas drottning* försöker Akasha störta den rådande världsordningen och utrota världens alla män. Detta måste givetvis hindras. Akaschas "barn" förgör henne. Detta modermord kan ju tyckas rättfärdigat, men är ändå typiskt för det öde som möter alltför upproriska kvinnor i denna typ av litteratur.

Nancy A Collins har skrivit tre böcker om vampyren Sonja Blue. Denna inleder sin existens som arvtagerskan Denise Thorne, men blir överfallen av en vampyr och blir själv odöd. Hon tappat minnet och tar sig fram som prostituerad. Hennes hallick ger henne namnet Sonja Blue. Till slut lyckas hon frigöra sig från honom och återfår minnet. Hon för en ständig dialog med sitt vampyriska jag, som hon kallar "the Other", den Andra, dvs hennes driftsliv. Sonja har ett antal mänskliga älskare som hon dominerar och de blir beroende av henne som om hon vore en drog. Själv domineras hon av sin skapare som hon hela tiden försöker döda. Först när hon förskönats med sitt vampyriska jag lyckas hon i sitt uppsåt.

Den engelska författaren Tanith Lee har hittills skrivit tre böcker om vampyrslakten Scarabae. Denna har liksom Rices vampyrer rötterna i Egypten. Scarabaefamiljen behöver inte dricka blod, men gör det för att de vill. En av kvinnorna i familjen är den märkliga hermafroditen Althene. Hon har en mans kön men en kvinnas utseende i övrigt. Althe-

ne dricker aldrig någons blod, men har ett vampyriskt dominant förhållande till sin undergivna älskarinna. Denna falliska kvinna avlar till och med ett barn. Hon låter dock männen i familjen ta hand om de problem som uppstår och blir därför mindre intressant än hon kunnat vara.

I Nancy Bakers bok, *Kiss of the Vampire*, kidnappas studenten Ardeth Alexander för att bli föda åt en vampyr. Vampyren i fråga, Dimitri Rozokov, utnyttjas för produktion av porrfilmer. Ardeths enda sätt att fly blir att själv bli vampyr. Hon går från att ha varit en vampyrs föda till att själv söka människor att livnära sig på. Som människa var hon tillbakadragen och blyg, som vampyr blir hon självständig och stark.

Marie Kiraly (pseudonym för Elaine Bergstrom) har skrivit ett slags fortsättning på *Dracula* med *Mina*. Titelns Mina är den hjältninna i *Dracula* som lyckats klara sig från att bli vampyr trots att Dracula bitit henne. Hennes väninna Lucy gav efter för sin farliga drift och blev vampyr, och måste då dödas av bokens manliga hjältar. I Kiralys bok känner Mina Draculas inflytande trots att han är död. Hon inser att hon har en stark sexualdrift, som dels får henne att dricka blod och dels att vara otrogen sin man. Det straff som brukar drabba sådana kvinnor uteblir dock. Mina skriver i slutet av romanen till sin man, Jonathan, att om han inte kan hantera hennes sexualitet är det lika bra att de inte ses mer. Och om han inte kan det kan hon finna lycka utan honom. *Mina* är inte "högt stående" litteratur (vilket även kan sägas om en stor del av den övriga skräcklitteraturen.), men tillsammans med Collins' och Bakers böcker tyder den på att Lilits sentida döttrar har det lättare än de forntida. Myten om den demoniska vampyrkvinnan lever kvar, men hon ter sig mer mänsklig och begriplig i våra tider. Nu tillåts hon åtminstone delvis symbolisera starka och beroende kvinnor. Att stark kvinnlig sexualitet fortfarande kan upplevas som hotfull, märks eftersom myten om den utsugande kvinnan, hon som dödar med sin sexualdrift, ännu lever kvar.

LITTERATUR:

- Baker, Nancy, *Kiss of the Vampire*, (1993) (New York 1995)
Bibeln, (Stockholm 1955)
 Collins, Nancy A, *Sunglasses After Dark*, (New York 1989)
In the Blood, (New York 1992)
Paint it Black, (London 1995)
 Dijkstra, Bram, *Idols of Perversity: fantasies of feminine evil in fin-de-siècle culture*, (New York 1986)
 Gautier, Theophile "Den döda älskarinnan" i Nils Petter Sundgren (red), *Vampyrbiten*, (Nacka 1973)
 Kiraly, Marie, *Mina*, (New York 1994)
- Lee, Tanith, *Dark Dance*, (New York 1992)
Personal Darkness, (1993) (London 1994)
Darkness, I (1994) (London 1995)
 Le Fanu, Sheridan "Carmilla" i Nils Petter Sundgren (red), *Vampyrbiten*, (Nacka 1973)
 Rice, Anne, *En vampyrs bekännelse*, (1976) (Norge 1990)
Nattens furste, (1985) (Norge 1991)
De fördömdas drottning, (1988) (Norge 1992)
 Stoker, Bram, *Dracula*, (1897) (Höganäs 1980)
The Revised English Bible with Apocrypha, (Avon 1989)
 Turell, Dan, *Vampyrer*, (1978), (Lund 1987)

Nina Ericson, video still ut *Enfant terrible*, 1997.